

แบบบันทึกองค์ความรู้รายบุคคล

๑. ชื่อองค์ความรู้ : การพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ด้วยหลัก ๓Rs สู่การปลดหนี้อย่างยั่งยืน

๒. ชื่อเจ้าของความรู้ : นายรภัทร เดชาโชติบดีดิษฐ์ ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชน

ระดับ : ปฏิบัติการ สังกัด สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

๓. องค์ความรู้ที่บ่งชี้ : ประเด็นการพัฒนา หมวดที่ ๓ เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีธรรมาภิบาล

๔. ที่มาและความสำคัญในการจัดทำองค์ความรู้

ปัญหาหนี้ครัวเรือนมีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยจากบทความของ ธนาคารแห่งประเทศไทย พบว่า ครัวเรือนมีหนี้สูงขึ้นมากถึง ๘๙.๓ ต่อ GDP ในไตรมาสที่ ๓ ของปี ๒๕๖๔ ประกอบกับเงินออมที่ลดลง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของ โควิด - ๑๙ ซึ่งเป็นความเสี่ยงต่อการขาดภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิตภายใต้วิกฤติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต และปัญหาหนี้ครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อการใช้บริการ ซึ่งเสี่ยงต่อการฟื้นฟูกิจการ อีกรหัสยังเกิดความเสียหายต่อการผิมนัดชำระหนี้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อระบบสถาบันการเงินอย่างต่อเนื่อง และเกิดปรากฏการณ์ “หนี้หมุนเวียน” (ก่อนนี้ใหม่เพื่อชำระหนี้เดิม) หรือปรากฏการณ์ “๑ ครัวเรือน หลายสัญญา” ดังนั้นภาครัฐจึงกำหนดให้ปี ๒๕๖๕ เป็น “ปีแห่งการแก้หนี้ภาคครัวเรือน ”

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จึงเป็นความคาดหวังใหม่ของการแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ สามารถเชื่อมโยงการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน จนนำไปสู่ ๑ ครัวเรือน ๑ สัญญา ซึ่งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นที่ปรึกษาศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ตามโครงสร้างคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ดังนั้นความท้าทายของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน คือ ต้องส่งเสริม สนับสนุน ตลอดจนสร้างองค์ความรู้ในเรื่องการดำเนินงานของศูนย์จัดการฯ ให้ประสบความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความสุขของคนในชุมชน ตามหลักคิด “การไม่เป็นหนี้ เป็นลาภอันประเสริฐ”

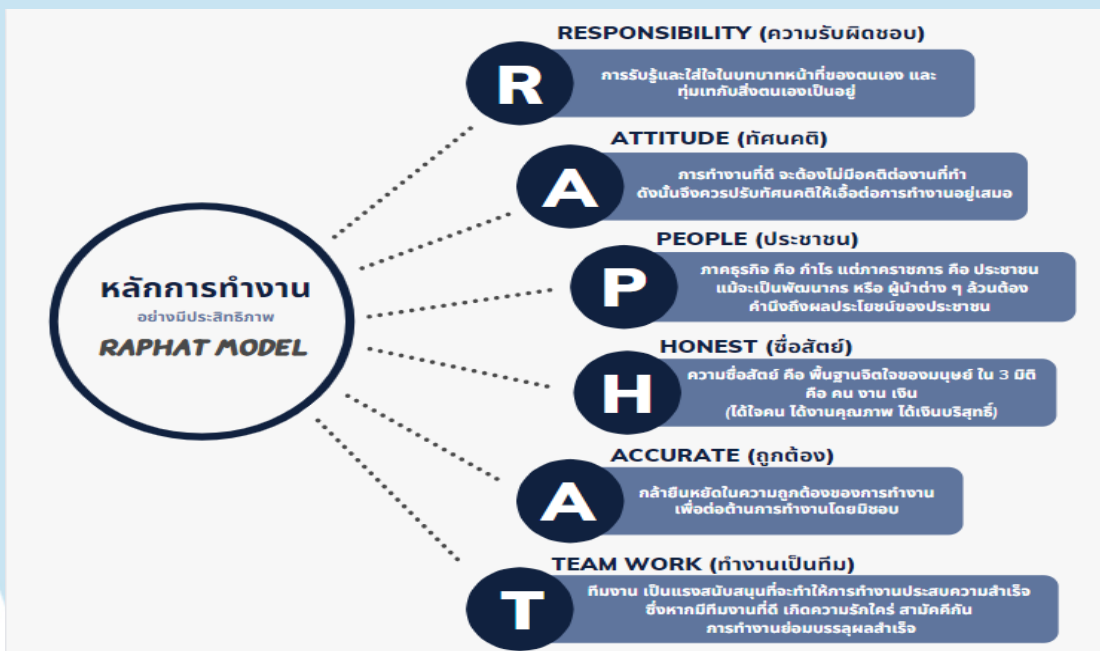
๕. ปัญหาที่พบและแนวทางการแก้ไขปัญหา

จากที่กล่าวมาข้างต้นถึงปัญหานี้ครัวเรือนที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน และการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นสิ่งสำคัญของการแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น หัวใจสำคัญอยู่ที่ ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑. การบริหารศูนย์จัดการฯ ๒. การส่งเสริมการออม และ ๓. การจัดการหนี้สิน ซึ่งผู้เขียนนำเสนอรูปแบบการบริหารศูนย์จัดการกองทุนชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพด้วย หลัก ๓Rs ผ่านแนวทางการปฏิบัติดังต่อไปนี้

๑. Relief – การบรรเทาทุกข์ หรือ ลดปัญหาต่าง ๆ

ขั้นตอนของการบรรเทาทุกข์หรือลดปัญหาต่าง ๆ คือขั้นตอนของความตระหนักถึงปัญหา ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกเริ่มก่อนจะพัฒนาไปสู่การแก้ไขปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ในการบริหารศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จึงเป็นสิ่งพื้นฐานที่จะทำให้ศูนย์จัดการฯ ดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และสามารถแก้ไขปัญหานี้ครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคณะกรรมการต้องตระหนักถึงปัญหาและหาแนวทางการแก้ไขปัญหานี้ต่อไป โดยผู้เขียนขอเสนอ “หลักการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ” หรือ RAPHAT Model ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ตามรายละเอียดดังนี้





๒. Recovery – การฟื้นฟูสิ่งที่แยให้กลับมาดีขึ้น

การส่งเสริมการออม โดยเฉพาะเงินออมสัจจะ เป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการหนี้ครัวเรือน ได้อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถสร้างทัศนคติในการให้ความสำคัญกับเงินออม ซึ่งสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านของการมีภูมิคุ้มกัน เพื่อให้การดำเนินชีวิตอยู่ภายใต้ความเสี่ยงที่เปลี่ยนแปลงไป ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ท้าทายต่อการดำเนินศูนย์จัดการกองทุนชุมชน โดยผู้เขียนขออธิบายปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการออมเงิน เพื่อให้เข้าใจภาพรวมและสามารถมุ่งใจต่อการออมเงินของประชาชนตามสมการ “ปัจจัยแห่งการออมเงิน ด้วยหลักความพอเพียง” ดังนี้

$$x = \frac{(I-E)^{G+U} \times R+K}{F+M+Q} \quad \text{หรือ} \quad \text{เงินออม} = \frac{(\text{รายได้} - \text{รายจ่าย})^{\text{เป้าหมาย} + \text{วินัย}} \times \text{ตระหนัก} + \text{ผลตอบแทน}}{\text{ภาวะเงินเฟ้อ (ของแพง)} + \text{สิ่งเร้า (ความยาก)} + \text{เหตุการณ์ฉุกเฉิน}}$$

ปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการออมเงินของประชาชน สามารถอธิบายตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ดังนี้

๑. ตัวแปร (I - E) หรือ รายได้ - รายจ่าย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่สะท้อนถึง **ความพอประมาณ** หากใช้จ่ายแบบไม่พอดี รายได้ ย่อมไม่เพียงพอต่อ รายจ่าย
๒. ตัวแปร G หรือ เป้าหมาย เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการออมเงิน ซึ่งหากทุกคนมีเป้าหมายที่จะทำให้สำเร็จ ย่อมเกิดแรงจูงใจในการออมด้วย เปรียบเสมือน **การมีเหตุผล**ในการออมเงิน
๓. ตัวแปร R หรือ ความตระหนัก เป็นปัจจัยเสริมแรงให้เกิดการออมเงิน หากทุกคนเริ่มตระหนักถึงปัญหาการไม่มีเงินออม ย่อมทำให้เห็นความสำคัญของการออม เปรียบเสมือน **ภูมิคุ้มกัน**ที่จะมีอยู่ตลอดไป
๔. ตัวแปร K หรือ ผลตอบแทน เป็นสิ่งที่ศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมได้ตลอดเวลา เปรียบเสมือน **ความรู้**ที่จะเป็นการสร้างช่องทางการออมให้ดีขึ้นได้
๕. ตัวแปร U หรือ วินัย เป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการออมเงินอีกปัจจัยหนึ่ง ที่จะเกิดความสม่ำเสมอของการออมเงิน ซึ่งเป็นการฝึกจิตใจของมนุษย์ที่เปรียบเสมือน **คุณธรรม** ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

๖. ตัวแปร F + M + Q หรือ ภาวะเงินเฟ้อ (ของแพง) + สิ่งเร้า (ความอยาก) + เหตุการณ์ฉุกเฉิน เป็น ปัจจัยเสี่ยงที่จะต่อต้านการออมเงิน และเป็นสิ่งที่ควบคุมไม่ได้ จึงเปรียบเสมือนปัจจัยภายนอกที่เข้ามากระทบต่อการออมเงินของประชาชน

๓. Reform - การปฏิรูปสิ่งใหม่ให้ก้าวหน้า

การพัฒนา รูปแบบการจัดการหนี้ให้มีประสิทธิภาพ จะต้องสร้างการศึกษาเรียนรู้และรูปแบบการดำเนินงานของผู้อื่น (ในที่นี้คือศูนย์จัดการกองทุนต้นแบบต่าง ๆ) เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้มาต่อยอดและพัฒนาเป็นการปฏิรูปการดำเนินงานใหม่ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นที่ปรึกษาตามโครงสร้าง จึงต้องมีการระดมความคิด ส่งเสริมความรู้ สู่การออกแบบ โมเดลที่สามารถใช้ได้จริงในการบริหารจัดการหนี้ โดยผู้เขียนขอแนะนำ รูปแบบการบริหารจัดการหนี้แบบมีเป้าหมาย หรือ GVH Model (Goal Valuable Happiness)

ซึ่งการสร้างแผนจัดการหนี้ ด้วยรูปแบบ GVH Model จะสามารถสร้างแรงจูงใจในการปรับลด ปลด หนี้ได้ในระยะเวลาที่กำหนดโดยมีอัตราดอกเบี้ยที่แปรผันตามกัน ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวเปรียบเสมือนการสร้างปัจจัยเป้าหมาย ตามตัวแปร G ที่ได้อธิบายถึงหลักการออมเงิน เพื่อให้ได้มาซึ่งแรงจูงใจในการออมเงิน ที่สามารถจัดการหนี้ได้อย่างบรรลุผลสำเร็จ



๖. ประโยชน์ขององค์ความรู้

๑. สามารถวางแนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้สามารถขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยหลัก ๓Rs เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน ซึ่งกำลังเพิ่มสูงขึ้นจนเป็นนโยบายหลักของชาติ
๒. สามารถนำหลักการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (RAPHAT Model) ไปประยุกต์ใช้กับการทำงานในส่วนอื่น ๆ นอกจากศูนย์จัดการฯ เพื่อให้เกิดการพัฒนาผู้นำ และพัฒนากร สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ
๓. สามารถนำ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการออมเงินของประชาชน หรือ “สมการออมเงิน” ไปวางแผนการส่งเสริมการออมให้กับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ซึ่งออกแบบกิจกรรมที่จะส่งเสริมหรือลดความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก
๔. สามารถประยุกต์ใช้ รูปแบบการบริหารจัดการหนี้แบบมีเป้าหมาย หรือ GVH Model ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนอื่น ๆ เพื่อกำหนดเป็นแนวทางการจัดการหนี้อย่างเป็นระบบและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการออมและการชำระหนี้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗. เทคนิคในการปฏิบัติงาน

การน้อมนำหลักการทรงงานตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ในหลวงรัชกาลที่ ๙ เรื่อง “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” เป็นเทคนิคในการปฏิบัติงานในทุก ๆ กระบวนการ และเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานพัฒนาชุมชน เนื่องจาก การสร้างการพัฒนาในรูปแบบต่าง ๆ จำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจในปัญหาที่เกิดขึ้น เพื่อที่จะคิดแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งต้องสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง เข้าถึงได้ง่าย จึงจะเกิดการพัฒนาหรือนำไปปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาต่อไป เปรียบเสมือนการจัดการองค์ความรู้ หรือ Knowledge Management (KM) ซึ่งต้องเข้าใจถึงปัญหาที่เราจะสร้างองค์ความรู้เพื่อมาประยุกต์ใช้ให้เกิดพัฒนาได้อย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม